

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I VÄSTMANLANDS LÄN

Områdesnummer: NRO 19033

Av riksintresse enligt Naturvårdsverkets beslut 2000-02-09.

Områdesnamn: Stengärdet

Kommun: Kungsör (1960)

Kartblad: 10G NV

Area: 103 ha land

Naturgeografisk region: 24 Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken

Landskapsform: Sprickdalslandskap.

Riksvärde

Geovetenskap - ås - klapperfält, strandvallar

Naturskog - granskog, sumpskog

Värdeomdöme: Geologiska bildningar som väl visar landskapets postglaciala utveckling. Värdefulla urskogsartade barrbestånd på källvattenöversilad mark.

Huvudkriterier:

A. Område med framstående exempel på landskapstyper eller naturtyper som särskilt väl visar landskapets utveckling samt processer och naturlig utveckling i olika ekologiska system.

C. Område med sällsynta naturtyper, hotade eller sårbara biotoper och arter.

Stödskriterier: 7 (nyckelområde), 8 (säregenhet), 9 (funktion).

Förutsättningar för bevarande: Ingen täkt. Skogsbruket måste bedrivas så att skador på områdets ytformer undviks. Inget skogsbruk i det urskogsartade granbeståndet.

Säkerställande och internationell status: En betydande del av området är naturreservat. För övriga delar finns föreskrifter om samrådsskyldighet för vissa verksamheter. Hela området är Natura 2000-område.

Områdets huvuddrag: Stengärdet utgörs av klapperstensfält och strandvallar på Köpingsåsen. Det bildades för ca 7 500 - 8 000 år sedan då åspartiet började höja sig ur havet. Kraftiga bränningar vaskade därefter ut allt finkornigt material och kvarlämnade jämnstora

rullstenar, som bildar klapperfält. Åsen höjde sig över havsytan med en hastighet som vid den tiden beräknades uppgå till minst 2 m/100 år. Därigenom hade havet möjlighet att om-lagra opåverkade partier som tidigare hade legat under havsytan. Därvid utbildades mäkti-ga strandvallar och strandhak.

Strandvallarna har bildats under ett märkligt skede i Östersjöns utvecklingshistoria. De arktiska landisarna avgav stora mängder smältvatten till världshaven varvid havsytan steg. Detta innebar att havsytan tidvis höll jämna steg med landhöjningen vilket hade till följd att strandlinjen under århundraden förblev stationär eller endast långsamt försköts nedåt. Vid detta skede utbildades ett tiotal tydliga strandvallar på åsens östra sida. På västslutt-ningen som är betydligt brantare uppvisar åsen strandmärken av helt annat slag. Här är s k strandhak (inskränningar i åsslutningen) den mest karakteristiska bildningen.

Den postglaciala (efter istiden) klimatförbättringen innebar att världshaven tillfördes ökande smältvattenmängder varvid havsytans stigning under ca 500 år var högre än land-höjningen. Därvid försköts strandlinjen tidvis något uppåt. Nedanför "Stengärdet" kan strandlinjer och motsvarande strandhak på åsens västra sida från 6 500 år sedan iakttas. Strandvallarna har kunnat identifieras genom att mycket karakteristiska brackvattenfossil påträffats.

Det forna Stengärdet är sedan 1939 påverkat av täktverksamhet. Områdets f n största vetenskapliga intresse är de ovan beskrivna strandvallarna och haken på åsslutningarna med vars hjälp man kan bestämma landhöjningens förlopp i Mälarskapen.

Området omfattar även ett parti öster om landsvägen där man funnit strandlinjer och strandvallar från en betydligt senare tidsålder än de som uppträder omkring själva stengär-det. I områdets nordvästra del finns ett mindre, tallskogsbevuxet flygsandfält, ett av de få som finns i länet.

Vid åsens fot i väster finns ett urskogsliknande barrbestånd med högvuxna granar och tallar. Här väller flera åskällor fram. Det rörliga, näringsrika vattnet ger skogen stor växt-kraft och skapar förutsättningar för en intressant örtvegetation.

Stengärdet med omgivningar är en mycket viktig lokal för bestämning av Östersjöbäck-ens utvecklingshistoria och har därigenom stort skyddsvärde.

Anmärkningar: NVP 60:32.

Litteratur:

Höije, B 1975: Geovetenskapliga riksintresseområden i Västmanlands län.

Länsstyrelsen i Västmanlands län, 1965: Resolution ang bildande av naturreservat.

Teiling, E & Florin, S: Stengärdet vid Kungsör.

Magnusson, E., 1975: Beskrivning till jordartskartan Eskilstuna NV. Sveriges geologiska undersökning, ser. Ae nr 18.

NRO 19033 STENGÅRDET
Skala 1:20 000

— förslag till gräns för
riksintresse

naturreservat

samrådsområde

